

Türk Kültürünün Yeni Nesillere Aktarımı: TRT Çocuk Çizgi Filmleri Örneği

Transfer of Turkish Culture to Future Generations: The Example of TRT Çocuk Cartoons

Araştırma Makalesi / Research Article

**Sorumlu yazar/
Corresponding author:**
Hilal Taşkın

ORCID:
0000-0003-0132-4827

Geliş tarihi/Received:
21.12.2023

**Son revizyon teslimi/Last
revision received:**
19.07.2024

Kabul tarihi/Accepted:
19.07.2024

Yayın tarihi/Published:
20.07.2024

Atıf/Citation:
Taşkın, H. & Boran, T. (2024).
Türk kültürünün yeni nesillere
aktarımı: TRT Çocuk çizgi
filmleri örneği.
İletişim ve Diplomasi, 12,
25-58.

doi: 10.54722/
iletisimvediplomasi.1408003

Hilal TAŞKIN¹, **Tuğçe BORAN²**

ÖZ

Toplumların devamlılığı, bireylerin ortak kültürel değerleri benimsemeleri ve nesiller boyu aktarımıyla sağlanmaktadır. Toplumsal yapı içerisinde benimsenen dil, yaşayış, gelenek ve görenekler ortak kültürel unsurları oluştururken, bunların devamlılığının sağlanabilmesiyle somut olmayan kültürel miras meydana gelmektedir. Kültürün, nesiller boyu varlığını sürdürebilmesi için pek çok faaliyet yürütülür. Günümüz teknolojisi, film, dizi, animasyon ve çizgi filmler yoluyla kültürün aktarımında önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Bunlardan özellikle çizgi filmler, günümüzde kültür taşıma aracı olarak sıklıkla tercih edilmektedir. Bu çalışmada; TRT Çocuk kanalında yayımlanmış/yayımlanmakta olan 10 çizgi film kültürel unsurlar bağlamında incelenmiştir. Amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen çizgi filmlerdeki Türk kültürüne ait unsurlar, ölçüt örnekleme ve doküman analizi yöntemleriyle saptanmaya çalışılmıştır. İncelemeler görsel ve ses öğeleri şeklinde iki temel kategoride 5 soru çerçevesinde yapılmış, yayımlanan 3 çizgi film bölümünün incelenmesi hususunda örneklem sınırlandırılmıştır. Aile, arkadaşlık, komşuluk, kahramanlık gibi temaların işlendiği çizgi filmlerde; tarihsel karakterlere, masal kahramanlarına, yaşayış biçimlerine, yemek kültürüne, kültürel söz varlıklarına ve tarihsel dönemlere yer verilerek kültür ile ilişkilendirilmesi, çalışmadaki önemli saptamalardan olmuştur. Diğer yandan çizgi filmlerde olay örgüsüyle ilişkili olarak farklı dağılım göstermekle birlikte benzer kültürel motiflerin işlendiği izlenmektedir.

¹ Arş. Gör., İstanbul Rumeli Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, hilalkarakas0@gmail.com.

² Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye, gureltugce@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-5674-4090

Anahtar Kelimeler: Kültür, Türk kültürü, kültürün aktarımı, TRT Çocuk, çizgi film

ABSTRACT

The continuity of societies is ensured by individuals adopting common cultural values and transferring them through generations. While the language, lifestyle, traditions and customs adopted within the social structure constitute common cultural elements, intangible cultural heritage is also established by ensuring their continuity. Various activities are conducted to ensure the preservation of culture for future generations. Modern technology offers substantial convenience in the dissemination of culture through movies, television programmes, animations, and cartoons. Cartoons, in particular are frequently preferred as a means of conveying culture today. The study aims to identify the elements of Turkish culture in the selected cartoons using the purposive sampling approach, through the application of criterion sampling and document analysis methodologies. While the examinations were made within the framework of five questions in two basic categories, visual and audio elements, the sample was limited to examine three cartoon episodes published. In the cartoons, themes such as family, friendship, neighborliness and heroism are discussed. One of the important findings was that it was associated with culture by including historical characters, fairy tale heroes, lifestyles, food culture, cultural vocabulary and historical periods. On the other hand, it is observed that similar cultural motifs are used in cartoons, although they show different distributions in relation to the plot.

Keywords: Culture, Turkish culture, Transfer of culture, TRT Çocuk, cartoons

EXTENDED ABSTRACT

Ensuring the continuity of cultural characteristics in the changing global social order also gains special importance. Customs, traditions, norms, rituals, food, ceremonial features, behavior and speech patterns constitute some of the cultural elements that bring societies into being. It is important that these elements are adopted throughout generations so that they do not disappear and gain a sustainable feature. Cultural elements that are accepted and adopted by generations, ensured to be experienced and transferred across generations, can continue to exist as sustainable values.

Cultural elements gaining a timeless feature and becoming sustainable may undergo formal changes with the development of technology. In today's technological world, it is seen that social elements can be conveyed through films, documentaries, animations and cartoons with the power of cinema; which has important roles especially in

teaching and encouraging values to children. Social cultural elements that are more easily understood and accepted by children can continue to grow and survive together with children. In this context, it is believed that explaining and making sense of cartoons is also important.

In this study, cartoons on TRT Çocuk channel were examined. Within the scope of the study, which aims to determine the existence of elements of Turkish culture: “What is the distribution of the cultural features included in the cartoons, which will be examined in two main categories as audio and visual elements?”, “What elements of Turkish culture are emphasized in cartoons?”, “What are the emphasized elements of Turkish culture? What were the preferred themes?”, “How were the characters in the cartoons associated with Turkish culture?”, “What are the cultural elements that were similar or revealed in the same direction in the 10 cartoon categories examined?” Answers were sought to five basic questions.

Upon examining the website of TRT Çocuk channel, it becomes apparent that they showcase a variety of creations in the genres of cartoons, movies, programmes, books, and magazines. The website of TRT Çocuk channel features a variety of productions, including Sera, Aybek, and Rafadan Tayfa, among others. Among the productions that have been made/are being made within the channel, it has been deemed appropriate to examine 10 categories: Keloğlan, Küçük Hezarfen, Niloya, Maysa and Bulut, Rafadan Tayfa, Pırıl, Aslan, Yusufname, Sagun, Babamın Gölgesi. Productions prepared for children to watch on the platform were examined between 25-28.08.2023. Considering the large number of episodes of cartoons and time constraints, the sample was limited to examining three published episodes in the review criteria. In the selected sample area, the first and last episodes of the cartoons broadcast during the analysed time period were fixed, and an episode in between was chosen randomly without learning the content and title information.

A sample of cartoons under 10 categories was examined with the help of document analysis method. The episodes obtained from <https://www.trtcocuk.net.tr/video> were watched twice each to determine cultural elements. The study was conducted using purposive and criterion sampling methods. In cartoons, audio and visual elements are not included at the same rate and frequency. However, it has been determined that the visuals and sound elements in the plot are presented in harmony and integrity with each other. Scientists active in the history of Turkish science such as Hezarfen Ahmet Çelebi, Keloğlan, Atatürk, folk heroes in the Turkish motif, and important statesmen for the Turkish society are presented to the audience by establishing relationships in various ways. Along with the association practices made with the mentioned characters, which have gained a place in the Turkish cultural world, other association methods adopted were based on lifestyles and different historical periods. Fairy tale/storytelling has been identified as a frequently shared tradition element.

GİRİŞ

Toplumların uzun yıllar sürmesi umulan birlikteliği, ortak değerler yoluyla sağlanabilmektedir. Toplumdaki bireylerin eşlik ettiği millî marş ve saygı duyduğu bayrak, genel kabul görmüş kıyafet unsurları, konuşma dilinin özellikleri, eğlence veya hüznün törenlerindeki ritüelleri, dünya görüşleri, yemekleri ve diğer pek çok toplumsal paylaşım unsuru, kültürü meydana getirmektedir.

Toplumlarda kültürel sürekliliğinin sağlanmasına dair çeşitli yöntemlerin uygulandığı gözlemlenmektedir. 21. yüzyılda yaşanan teknolojik gelişme sayesinde kültürel unsurlar, medyada dizi, film, animasyon ve çizgi filmler yoluyla aktarılabilmektedir. Dizi ve filmlerde direkt görülen toplumsal düzen unsurları çizgi filmlerde de çeşitli yöntemlerle çocuklara ve yetişkinlere sunulmaktadır. Avrupa, Amerika ve Japonya menşeli çizgi filmler, tüm dünyada yıllardır izlenmekte ve üretildikleri coğrafyaların kültürel unsurlarını yansıtmaktadır. TRT Çocuk kanalının kurulmasıyla birlikte Türk kültürünün çizgi filmler yoluyla aktarımı da mümkün hâle gelmiştir.

Bu çalışmada TRT Çocuk kanalında yayımlanmakta olan çizgi filmlerdeki kültür unsurlarının tespiti amaçlanmıştır. TRT Çocuk kanalının internet sitesinden çizgi film kategorisinden 10 başlık incelenmek üzere seçilmiştir. 10 farklı çizgi filmin bölümlerini oluşturan kategoriler içerisinden üçer bölümü rastgele amaçlı örneklem yöntemi benimsenerek seçilmiş, bu bölümlerin doküman analizi yöntemiyle incelenmesi planlanmıştır. Çizgi film bölümlerindeki incelemeler ölçüt örnekleme yönteminden faydalanılarak sadece kültürel değerleri barındıran unsurlar çerçevesinde değerlendirilecektir.

Kültürün aktarımı hususunda tematik yayın yapan TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmler çerçevesinde daha önce ortaya konmuş çalışmalar, bu çalışmanın ön araştırması aşamasında incelenmiştir. Yapılan literatür incelemesinde tespit edilen çalışmalardan bir kısmını şu şekilde sıralamak mümkündür:

Karakuş (2016) *Maysa ve Bulut İsimli Animasyon Çizgi Filmin Kültürel Öğeler Açısından İncelenmesi* adlı çalışmada UNESCO tarafından kabul edilen 11 kültürel mirasın çizgi filmde varlık yokluk durumunu incelemiştir. Somut olmayan kültür unsurlarının aktarımı hususunda önemli bulunan çizgi filmde; pek çok gelenek, görenek ve Türk yaşayışına dair değerlerin aktarıldığı ortaya konmuştur. *Maysa ve Bulut* çizgi filmiyle ilgili bir diğer çalışmada ise yemek kültürü inşasına dair unsurların varlığı sorgulanmıştır (Erdem, 2020). Yazar bu çalışmada yeme içme alışkanlıkları, yemek hazırlama ve muhafaza kültürü, mutfak gereçlerinin tanıtılması gibi unsurlara yer verildiğini saptamıştır. Durdu Zor (2017) ise *Maysa ve Bulut* çizgi filmini giyim kültürü perspektifinden incelemiştir. Çizgi filmde yer alan kıyafetler Yörük kültürünü yansıtan unsurlar olarak yorumlanmıştır.

Diğer yandan *Küçük Hezarfen* çizgi filmindeki millî kültür unsurlarını araştırdıkları çalışmalarında Üzer ve Çetin (2018), kategorisel içerik analizi yöntemi kullanarak elde

ettikleri verileri analiz ederek 23 farklı kültür unsuruna ulaştıklarını, en sık rastlanan millî kültür unsurunun kahve olduğunu belirtmişlerdir. *Küçük Hezarfen* çizgi filmine dair yapılan bir diğer çalışmada Selanik Ay ve Korkmaz (2017) tarafından değerler ve kültürel öğeler araştırılmıştır. 26 bölüm üzerinden gerçekleştirilen çalışmada en sık vurgulanan kültürel öğeler; deyimler, efsaneler, bilmeceler, tekerlemeler, atasözleri ve mâniler; en az yer verilenler ise oyunlar olarak not edilmiştir.

Türkmen (2012) ise *Pepee* çizgi filminin kültür aktarımındaki rolü üzerine yaptığı çalışmada, çocuklara aktarılan kültürel kodları analiz etmiştir. Uçan (2018) kültürel kodlar bağlamında *Evel Zaman İçinde*, *Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü*, *Nasreddin Hoca*, *Pepee*, *Keloğlan* ve *Dede Korkut Hikâyeleri* çizgi filmlerini incelemiştir. Dursun ve Yurt (2017) popüler kültüre karşı yerelliğin sunumu hususunda *Maysa* ve *Bulut* çizgi filmi üzerine çalışma ortaya koymuştur. Araştırmada kültür bağlamında gelenek, görenek ve dil gibi alanların ele alındığı ve Türk kültürüne dair çok sayıda unsurun tespit edildiği belirtilmiştir. Popüler kültüre dair ibarelerin araştırılması hususunda yürütülmüş bir diğer çalışma *Rafadan Tayfa* çizgi filmi için gerçekleştirilmiştir. Tozduman Yaralı ve Avcı (2017) *Rafadan Tayfa*'nın 13 bölümünü inceledikleri çalışmada geçmiş yaşam biçimleriyle günümüz arasındaki benzer ve farklı yönleri tespit etmişlerdir. Özdal (2023) ise *Aybek* çizgi filmini incelemiş, bu filmde gelişen teknolojinin kullanımıyla sözel ve ortamsal kültür unsurlarının aktarımına katkı sağlandığını ifade etmiştir. Aslan (2021) ise *Animasyon (Çizgi Film) Tarihine Kültür Aktarımı Açısından Bir Bakış* çalışmasında folklor unsurlarının 21. yüzyılda sunuluş yöntemlerinden biri olan animasyonların kültür aktarımına katkısına vurgu yapmıştır. Pekşen Akça ve Baran (2018) *Pepee* çizgi filmindeki Türk kültürüne dair unsurları araştırdıkları çalışmalarında 52 bölüm üzerinden incelemelerde bulunarak aile, dil, yemek, müzik gibi temel alanlarda millî ve toplumsal değerlere sıklıkla yer verildiğini belirtmişlerdir. İşler (2013)'in yapmış olduğu çalışmada ise Türk yapımı çizgi filmler Ekme Kuramı bağlamında değerlendirilmiştir. Aslan ve Yılar (2019) çalışmalarında halk bilimi unsurlarını araştırmışlardır. Yazarlar *Rafadan Tayfa* çizgi filmi'nin 42 bölümünü inceledikleri çalışmada, özellikle gelenek ve göreneklerin çocuklara öğretilmesi aşamasında çizgi filmlerin etkili bir yöntem olacağını söylemişlerdir. Karaduman ve Gökgöz (2017) ise 1970-2000 yılları arasında TRT kanalının akışında bulunan yapımları çocukluk inşası açısından incelemişlerdir. Yazarlar tarafından program ve çizgi filmlerin incelendiği *TRT Yerli Çocuk Programlarında Çocukluğun İnşası: Eğitim, Toplumsallaşma, Politik Özne Biçimleri* çalışmasında çocuklara verilen mesajlarda toplumsal dönüşümlerle paralellik olduğu ortaya konmuştur. Konuya dair bir diğer çalışma *TRT Çocuk Çocukla Çocuklaşmak*'tır. TRT Çocuk Koordinatörü İsmihan Yılmaz'ın adı geçen çalışmasında kanalın başarılarının sırrı, çocuklara pedagojik olarak uygun davranılması ve kendileriyle özdeşleşebilme imkânı sunulması olarak açıklanmıştır (Yılmaz, 2017).

Yukarıda sıralanan çalışmalarda, nitel araştırma deseni benimsendiği tespit edilmiştir. Örneklem olarak çalışılan çizgi filmler değişiklik göstermekle birlikte *Maysa* ve *Bulut* ile *Rafadan Tayfa* çizgi filmlerine dair çok sayıda çalışma yapıldığı da saptanmıştır.

Kültürün Doğu'da ve Batı'da farklı yansımaları olduğunun gözlemlendiği çizgi filmlerin Türkiye'deki yaratılarına da değinilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmada TRT Çocuk kanalında yayımlanmakta olan çizgi filmlerde yer verilen kültür unsurlarının tespiti amaçlanmıştır. TRT Çocuk kanalının internet sitesinden çizgi film kategorisindeki 10 başlık incelenmek üzere seçilmiştir. 10 farklı çizgi filmin bölümlerini oluşturan kategoriler içerisinde birer bölüm rastgele amaçlı örneklem yöntemi benimsenerek seçilmiş olup doküman analizi yöntemiyle incelenecektir. Çizgi film bölümlerindeki incelemeler ölçüt örnekleme yönteminden faydalanılarak sadece kültürel değerleri barındıran unsurlar çerçevesinde değerlendirilecektir.

Tek bir çizgi film bünyesinde incelemelerin yapılmayacağı bu çalışma, Türkiye'de uygulanan kültür aktarımı çalışmalarına geniş perspektiften bakma imkânı sunmasıyla diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Sonuçların daha derinlikli olması için geniş örneklemlerde çalışılmasının gerektiği düşünülmektedir. Araştırmanın bundan sonraki çalışmalara kaynak oluşturması ve konuya dair daha çok çalışmanın literatüre kazandırılması umut edilmektedir.

KÜLTÜR AKTARIMI VE ÇİZGİ FİLMLER

Toplumun bir araya getiren bireylerin ortak kültürel unsurlara sahip oldukları bilinmektedir.

Toplumlar arasında farklı biçimlendiği gözlemlenen kültürel değerler UNESCO'ya göre Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'nde, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu olarak açıklanmıştır (UNESCO, 1982).

Belirtilmiş olan UNESCO raporunda kültürün insan yaşayışını oluşturan unsurların bir bütünü olarak nitelendirildiği okunmaktadır.

Diğer yandan kültür, Bauman tarafından insani bir faaliyet bölgesi olarak açıklanmaktadır (1998, s. 159). Yazarın kültüre getirdiği tanımlamadan insanın varlığı ile kültürün varlık göstereceği şeklinde bir anlamın çıkarılması mümkün olmaktadır. Mengü (2002, ss. 67-80), bireysel özelliklerin değil bireylerin ait olduğu toplulukların ortak davranış ve değer kalıplarının incelenmesi gerekliliğini işaret ederek, kültürlenme sürecinde bireyler arasındaki ortak unsurların birbirlerine bağlanmalarında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yazar aynı zamanda dilin, kültürlenme aşamasında etkili olan en önemli faktörlerden biri olduğunu belirtmektedir.

Milletlerin kültürel kimliklerini oluşturan unsurlar Oğuz tarafından açıklanırken; yaşayışı, geleneği, göreneği, âdeti, sözü, şarkısı, şiiri, masalı, efsanesi, atasözü gibi un-

surlar sıralanmıştır (2002, ss. 5-10). Yazar, belirtilmiş unsurlarla birlikte milletlerle anılgelmiş yaşantıya dair her şeyin kültürel mirası meydana getirdiğine işaret etmektedir. UNESCO tarafından 2003'te Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kabul edilmiştir. Türkiye'de ise kültürel miras unsurlarını açıklayan bu sözleşme, TBMM' de oy birliği ile kabul edilmiş, 21 Ocak 2006 tarih ve 26056 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye'nin sözleşmeyi kabul ediş aşaması 27 Mart 2006'da gerçekleşmiştir (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 2023).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde; *İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi, Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi, Korumanın İyi Uygulamaları Kaydı* başlıklı listelerin bulunduğu gözlenmektedir.

Sahip olunan kültürel miras unsurlarının korunması kültürün sürdürülebilir hâle getirilmesiyle imkânlı olmaktadır (Ekici, 2004, s. 10). Yazar çalışmasında sürdürülebilir kılınamayan kültürel unsurların zamanla eski binalar gibi yok olacağı şeklinde bir benzetmede bulunarak durumun ciddiyetine vurgu yapmaktadır.

Kültürel unsurların sürekliliğinin sağlanabilmesi için çeşitli yöntemlerin uygulandığı bilinmektedir. Özellikle kültürün çocuklar üzerinden aktarımında toplumların masallara başvurduğu görülmektedir. *Masalın Biçimbilimi* çalışmasında Vladimir Propp masallardaki kişilerin eylemlerinden yola çıkarak bütün masalarda ortak özellikler olduğu üzerine 31 maddelik yapı ortaya koymaktadır. Anlatı yapılarının çözümlenmesi hususunda kullanılan 31 unsur; uzaklaşma, yasaklama, yasağı çiğneme, soruşturma, bilgi toplama, aldatma, suça katılma, kötülük, aracılık, karşıt eylemin başlangıcı, başışının ilk işlevi, kahramanın tepkisi, büyülü nesnenin alınması, uzamsal yer değiştirme, çatışma, özel işaret, zafer, giderme, geri dönüş, izleme, yardım, kimliğini gizleyerek gelme, asılsız iddialar, zor görev, zor görevin yapılması, tanınma, ortaya çıkarma, biçim değiştirme, cezalandırma, evlenme olarak aktarılmaktadır (Propp, 2001, ss. 10-11). Ortaya konulan bu unsurların pek çok masalda hatta çizgi film ve animasyonda da bulunduğu söylenebilmektedir. Ortak noktaların toplumların değer yargıları çerçevesinde değerlendirilebilecek hususlar olduğu söylenebilirken olay örgülerinde toplumlar için önem verilen törenlerin (zafer, evlenme), toplumun etik değer yargıları (dürüst olma, hata veya kötü bir davranışı karşısında cezalandırma) ve inancıyla (büyü, büyülenme, biçim değiştirme) bağlantılı unsurlardan oluştuğu görülmektedir. Bütün bunlarla birlikte çocuk hedef kitlesinin ilgi alanında bulunan masallar ve çizgi filmlerde bu değerlerin işlenmesinin toplumsal inşa hususunda önemli olduğu söylenebilmektedir. Propp (2018, s. 114) 31 maddenin bütünün aynı anda ve sıralamayla masallarda bulunamayabileceğini de ifade etmektedir. Yazar aynı zamanda ortaya konan 31 unsurun karşıtlık ilişkisine (yasak-yasağın çiğnenmesi, çatışma-zafer şeklinde) sahip olduğunu belirtmektedir.

Diğer yandan Algirdas Julien Greimas *Anlatının Sözdizimi: Dörtlü Şema*; Joseph Campbell *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu* çalışmaları da masalların çözümlenmesinde ortaya konan kaynaklardandır. Yazarların yine masalların çözümlenmesi hususunda oluşturdukları modeller farklı yapılara sahip olmakla birlikte, kahramanların olay süresince başından geçenlerle dönüştüğü formları içermesi yönüyle ortak özelliklere sahiptir (Kiran ve Kiran, 2003, s. 245; Campbell, 2010, ss. 48-49). Carl Jung'un arketiplerinden esinlenerek 17 madde çerçevesinde Campbell'in modeli açıklanırken; Greimas'ın modelinde şema başlıkları altında incelenen masalarda başlangıç, geçiş ve bitiş olmak üzere üç süreçte kahramanların karakteristik dönüşümleri aktarılmaktadır. Ortaya konan karakterler, olay örgüleri kitaplardaki, anlatılardaki masallarla kısıtlı kalmamakta, teknolojinin çeşitlenmesiyle birlikte sinemaya veya diğer platformlara aktarılabilen ve çizgi film, animasyon formunda varlığını sürdürmeye devam edebilmektedir.

Masalın ardından günümüze gelindiğinde dizi, film, edebiyat, animasyon ve çizgi filmlerin, kültürün anlatımı, aktarımı ve sürekliliği hususlarında sıkça kullanılan yöntemlerden olduğu gözlemlenmektedir. Bu hususta Türkmen, kültürün yaşatılması için toplumun bütünü oluşturduğu bütün yaş gruplarının önemli olduğuna dikkat çekmektedir (2012, s. 142). Yazar kültürün aktarımında büyüklere ve çocuklara dair farklı iletişim yöntemleri benimsenmesi gerektiğini belirtirken çizgi filmler kapsamında yer alan animasyon filmlerin her iki toplumsal gruba da kültürel aktarım sağlama bakımından ortak bir alan olduğunu ifade etmektedir. Aslan ve Yılar, günümüz teknolojinin sağladığı imkânlardan olan animasyonlar ile eskiden beri yaşanagelmiş halk bilimi disiplininin bir araya getirilmesiyle etkili bir kültür aktarımı oluşturulduğunu ifade etmiştir (2019, s. 648). Diğer yandan Alicenap Taş ise kültürel unsurların her ulus için yaşatılması amaçlanan öğeler olduğuna dikkate çekerek kültür aktarımının en etkili yolunun çizgi filmler olduğunu belirtmiştir (2015, ss. 11-26).

ÇİZGİ FİMLERDE İŞLENEN KÜLTÜREL UNSURLAR

Çizgi filmlerde ortaya konan hikâyeler çeşitli kültür unsurlarının aktarılmasına imkân sağlamaktadır. Türkmen (2012) çalışmasında Batı kaynaklı çizgi filmleri 2000 yılı öncesi ve sonrası olarak incelerken 2000'li yıllardan sonra Türkiye'de de *Sünger Bop*, *Caillou*, *Cedric*, *Pokemon* gibi yapımların çok sayıda çocuk tarafından izlendiğini belirtmektedir. Bununla birlikte 2000'li yıllara kadar; *Tom ve Jerry*, *Arı Maya*, *Donald Duck*, *Heidi*, *Şeker Kız Candy*, *Scooby Doo*, *Taş Devri*, *Temel Reis*, *Tweety*, *Tenten*, *Adams Ailesi*, *Hayalet Avcıları*, *He-Man*, *Richie Rich*, *Casper*, *Garfield* gibi çok sayıda Batı kaynaklı çizgi film yapıldığı, yazar tarafından ifade edilmiştir. Adı geçen çizgi filmlerin yapıldığı dönemde üretilen *Şirinler*, *Bugs Bunny*, *Ninja Kaplumbağalar*, *Red Kit*, *Pembe Panter* gibi yapımların ise farklı çizgi film platformlarında izlenmekte olduğu aktarılmıştır.

Walt Disney'in Batı'da, Ghibli Stüdyoları'nın Doğu'da çok sayıda animasyon ve çizgi film üretimi gerçekleştirdiği görülmektedir. Kamacıoğlu, Disney'in kültür aktarı-

mında öncülerden olduğunu ortaya koyarken ilk ürünlerin Avrupa menşeli olduğuna dikkat çekmiştir (2017, s. 4). Peri masallarının kabul gördüğü bir dönemin ardından günümüze doğru gelindikçe Mulan, Pocahantas, Alaaddin'in Sihirli Lambası, Enkanto: Sihirli Dünya, Raya ve Son Ejderha gibi yapımlarla, farklı kültürlerin aktarımı da gerçekleştirilmektedir. Bir diğer kültür unsurları araştırılan çizgi film, Ninja Kaplumbağalar olmuştur. Ay'ın çalışmasından, kültür kapsamında çeşitli unsurların yer verildiği çizgi filmlerden olan Ninja Kaplumbağalar'da; kahramanların Ninja olarak tanıtılması Doğu kültürüne gönderme olarak anlaşılırken; isimlerinin -Rafael, Michelangelo, Leonardo, Donatello- Rönesans'ın aydın ressamlarından esinlenerek verilmiş olduğu ortaya konmaktadır (2022, ss. 291-307). Kahramanların temel gıda maddesi olarak tanıtılan pizza ise yemek kültürüne dair işlenmiş bir kültürel unsur şeklinde açıklanmıştır. Diğer yandan Mulan'da, Doğu kültürünün yaşayış biçiminin anlatıldığı hikâyede cinsiyet rollerine bakışla ilgili kültürel değer yargıları öğrenilmekte, Pocahontas'ta doğa ile iç içe yaşayan Kızılderili kabilelerinin gelenek, yemek ve yaşam biçimi kültür unsurları izlenmektedir. Alaaddin'in Sihirli Lambası ve Raya ve Son Ejderha yapımları ise Doğu kültürüne duyulan merakın ortaya konduğu Disney yapımları olarak gözlenmektedir.

Öbür tarafta Hayao Miyazaki'nin faaliyet gösterdiği Ghibli Stüdyoları'na ait *Ruhların Kaçışı*, *Komşum Totoro*, *Küçük Deniz Kızı Ponyo*, ve daha pek çok yapım Japon kültürünün duyurulması ve tanıtılmasını sağlamaktadır. Sözü geçen yapımlarda Kamacıoğlu'nun çalışmasında da ortaya konduğu gibi, Japon kültüründe kabul edilen doğa inancı, kadının toplumdaki yeri, yaşam felsefeleri ve toplumsal Japon mitlerine dair bilgiler edinilmektedir (2017, ss. 1-19) .

Ülkemizde TRT Çocuk, Planet Çocuk, Cartoon Network, Minika Go gibi tematik çizgi film yayını yapan kanallarda ve Netflix, Disney Channel gibi çizgi filme ulaşılabilen platformlarda çeşitli kültürel özellikleri bünyesinde barındıran yapımlar izlenmektedir. Bu izleme yöntemleri ortaya çıkana kadar gelinen süreçte Türk yapımı çizgi filmlerinin bir gelişim evresi yaşadığı izlenmektedir.

Konuya ilişkin olarak gerçekleştirilen literatür taramasını takiben bir sonraki bölümde araştırmaya ilişkin bilgiler aktarılacaktır.

METODOLOJİ

Çalışmanın amacı, örnekleme ve yöntemi bu kısımda açıklanacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma kapsamında benimsenen temel amaç, TRT Çocuk kanalında sunulan çizgi filmlerindeki Türk kültürüne ait unsurların varlığının tespit edilmesidir. Belirlenen amaç etrafında aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır:

1. Ses ve görsel unsurlar olarak iki ana kategoride incelenecek çizgi filmlerde yer verilen kültürel özelliklerin dağılımı nasıldır?
2. Çizgi filmlerde Türk kültürüne dair hangi unsurlar vurgulanmaktadır?
3. Türk kültürüne dair vurgulanan unsurlarda tercih edilen temalar neler olmuştur?
4. Çizgi filmlerde yer alan karakterlerin Türk kültürüyle ilişkilendirilişi nasıl gerçekleştirilmiştir?
5. İncelenen 10 çizgi film kategorisinde benzer veya aynı yönde ortaya konan kültür unsurları nelerdir?

İlk dört soruya çizgi filmlerin bulgularının özetleneceği tabloların alt kısmında, 5. soruya ise bulguların bütünü elde edildikten sonra sonuç kısmında yer verilecektir.

Evren, Örneklem ve Sınırlılıklar

Araştırmanın evrenini TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmler oluşturmaktadır. 25-28.08.2023 tarih aralığında TRT Çocuk kanalı web sitesi incelenmiş, üretilen yapımlara ait 78 video kategorisi elde edilmiştir. Program, kitap ve çizgi filmleri kapsayan 78 yapım kategorisi içerisinde amaçlı ve ölçüt örnekleme yöntemleri benimsenerek 10 kategoride çizgi filmin incelenmesi uygun görülmüştür. Örneklemin seçiminde; internet sayfasında ulaşılan yapımların çizgi film oluşu, filmlerin içeriklerinin kültürel unsurları gözlemlemeye uygun verilere sahip oluşu gibi temel sebepler dikkate alınmıştır. Çizgi filmlerin bölüm sayısının çokluğu ve zaman darlığı gözetilerek inceleme kriterlerinde, 3 bölümün incelenmesi hususunda örneklem sınırlandırılmıştır. Seçilen örneklem alanında çizgi filmlerin 1. bölümleri ve inceleme yapılan zaman diliminde yayımlanan sonuncu bölümleri sabit olup aradaki bir bölüm içerik ve başlık bilgisi öğrenilmeden, rastgele seçilmiştir.

Çalışmanın amaçlı ve ölçüt örnekleme yöntemleriyle yürütülmesinin sebebi; amaçlı örneklemin amacının, araştırmada çalışılan problemleri açıklığa kavuşturacak zengin bilgi içeren durumları seçmek olarak açıklanabilmektedir (Tarhan, 2015, s. 655). Bu sayede araştırmada geniş bir keşif alanı elde edilmektedir. Oluşturulmuş geniş çalışma alanı kapsamında ölçüt örnekleme yöntemine başvurulması sayesinde belirlenmiş ölçütler kapsamındaki durum ve olgular üzerinde çalışılması ve gözlem yapmaya olanak sağlamaktadır (Patton, 2014, s. 236). Türk kültürüne dair kodların araştırılacağı çalışma kapsamında örnekleme oluşturan çizgi filmler; *Keloğlan*, *Küçük Hezarfen*, *Niloya*, *Maysa* ve *Bulut*, *Rafadan Tayfa*, *Pırlı*, *Aslan*, *Yusufname*, *Sagun*, *Babamın Cölgesi*, olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

10 kategori başlığını oluşturan çizgi filmler örnekleme, doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenecektir. <https://www.trtcocuk.net.tr/video> adresinden edinilen bölümler kültür unsurları oluşturulan tablolara işlenecektir. Veriler, kültür aktarımında sahip olduğu ilişkilendirme yöntemleri kapsamında analiz edilecek, vurgulanan unsurlar ve temalar tespit edilmeye çalışılacaktır.

BULGULAR

Aşağıdaki tabloda araştırma kapsamında incelenmiş çizgi filmlere dair genel bilgiler özetlenmiştir. Çizgi film bölümleri TRT Çocuk web sayfası³ üzerinden izlenmiş ve videolardaki görseller ekran görüntüsü olarak çalışmaya dâhil edilmiştir.

Çizgi Filmin Adı	Yayın Yılı	Bölüm Sayısı	İçeriği ve Karakterler
Keloğlan Masalları	2009-2016	65 Bölüm	Keloğlan, Bilgecan Dede, Balkız, Kara, Sivri, Örgülü, Huysuz, Uzun, Sinek, İnatçı, Keloğlanın annesi, Kara Vezir, Karakaçan...
Küçük Hezarfen	2010-2015	55 Bölüm	Hezarfen, Yakup, Melike, Paça, Cafer Dede, Baba
Niloya	2012-günümüz	140 Bölüm	Niloya, Tospik, Murat, Mete, anne, baba, dede, babaanne
Maysa ve Bulut	2013-günümüz	105 Bölüm	Maysa, Bulut, Bora, Çınar, Maysa'nın dedesi, Devran, Perçem, Güneş Ana, Kiraz, Kuzey
Rafadan Tayfa	2014-günümüz	127 Bölüm	Akın, Kamil, Hayri, Mert, Hale, Sevim, Yumak, Saadettin Usta, Fatma Nine, Basri Amca, Rüstem Abi
Aslan	2018-günümüz	157 Bölüm	Aslan, Aslan'ın dedesi, Mehmet, Zeynep
Aybek	2022-günümüz	12 Bölüm	Aybek, Talay, Gülçiçek, Kaycı Dede, Kızgan,
Yusufname	2022-günümüz	13 Bölüm	Yusuf, Zehra, Yusuf'un arkadaşları
Sagun	2022-günümüz	13 Bölüm	Sagun, Umay, Ayaz, Gagamor, Bars, Çağrı Han
Babamın Gölgesi 1915	2022-günümüz	26 Bölüm	Zeynep, Mehmet, Hayrullah Bey, Osman, Aziz, Nezihe Hanım

³ <https://www.trtcocuk.net.tr/>, erişim tarihi: 06.07.2024.

Tablo 2. Keloğlan Masalları Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
1.Bölüm	33.Bölüm	65.Bölüm

Tablo 3. Keloğlan Masalları Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerin Analizi- 1. Bölüm/ 33. Bölüm/ 65.Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel bir dil kullanımı ve tonlamalar duyulmaktadır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Akılları başına gelir -Ana, Anam -Oğul, Teyze, -Usta -Ayağını yorganına göre uzatmak lazım -Tutumlu olan muhtaç olmaz -Akan su geri gelmez -Varlığa güvenirsen darlığa düşersin -Sakla samanı gelir zamanı -Damlaya damlaya göl olur -Ak akçe kara gün içindir -Aşk olsun Keloğlan -Ver arkadaşım ben taşırım sana kıyamam -Romatizmalarım azdı -Geçen sefer o kurtarmıştı bu illetten -Burnunun dibine geldim... -Ah canım ne güzel de şakıyor... -Uykumu kaçırdın -Delirtme beni -Yaklaşmayın fena olur -İzin isteyen yok -Çaldım gitti, aldım gitti -Benim olmazsa kimsenin olamaz -Ses çıkarma Çilli, yine yakalatacaksın beni -Bu kadar iş varken yine ortalıktan kayboldu -Kolay gelsin çarıkçı amca -Bunlar bana tanıdık geldi... -Hakkını helal et usta... -Ateşi körükle... Her işin zorlukları vardır ama güzel yanları da vardır. Zorluklarına rağmen işini seversen hiçbir iş zor gelmez. -Verdiğin ders için de sağ ol usta -Sen bugün biraz daha mı büyüdün oğlum</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Saz, davul ve flüt enstrümanlarının baskın duyulduğu müzikler kullanılmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Keloğlan ve diğer karakterlerin yelek, kuşak, şalvar, içlik, çarık, tülbent, fes, gibi kıyafetler giydiği görülmektedir. -Kaytan bıyık, örgülü saç, kel kafa, tülbentle başı bağlama imaj unsurları gözlenmiştir.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Minder, dokuma kilimler, yer sofrası, köy evi, horoz, eşek, ayı, tavuk, kirpi, su kuyusu, su testisi, fiçi, gaz lambası, yoğurt bakracı, kümes, mantar gibi köy hayatıyla özdeşleşmiş kullanımlar -Köy yaşamı, doğal hayat, ağaçlar, orman ve hayvanlar sıklıkla kullanılmıştır. -Kırsal kesimde ikamet edilen taş, ağaç ve kerpiç evler, tarlalar, at arabası -Sabah olduğunu haber veren öten horoz, -El öpme geleneği, -Eski meslekler (çiftçi, çarıkçı, testici, marangoz, demirci, çiraklık) -Arkadaşlık, iyi aile ilişkileri, anne ve büyüklere saygı</p> <p>Yemek unsurları: -Kuru fasulye, sarma, dolma, şehriye pilavı, köfte, kızartma, bazlama, karpuz, sucuk gibi yiyecekler görülmektedir.</p>

İncelenen bölümlerde elde edilen bulgular:

1. Çizgi filmde sesin ve görsel unsurların sıkça kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ses unsurlarında kullanılan dil, enstrümanlar, özlü sözler, karakterlerin kıyafetleri, imajları ve yaşantılarını anlatan ortam görselleri, bütün olarak Türk kültürünü yansıtan unsurlar olarak saptanmıştır.
2. Sözel miras kapsamındaki özlü sözler ve deyimler, gastronomi mirası kapsamındaki yöresel yemekler ve köy yaşamını yansıtan unsurlar vurgulanmıştır.
3. Büyüklere ve arkadaşlık ilişkilerine duyulan saygı gibi temaların işlendiği gözlemlenmiştir. Büyüklere verilen değer, Keloğlan'ın annesi ve Bilgecan Dede'yle diyaloglarından anlaşılmaktadır. Sorunlara çözüm bulma konusunda Keloğlan ve arkadaşları büyüklere danışarak, Türk toplumunda büyüklerin bilgili ve yol gösterici olma rollerini izleyiciye göstererek kültürel aktarım sağlamaktadır.
4. Karakterler köyde yaşayan, kültürel değerlerine önem veren konumlarıyla izleyiciye sunulmuştur. Kültürü oluşturan temel unsurlarla birlikte aileye ve büyüklere hürmet, arkadaşlık, beraberlik mesajlarının da olaylar üzerinden verildiği görülmektedir. Bunların yapılmasında Türk kültüründe bilinen ve sevilen masal kahramanı Keloğlan'dan yola çıkıldığı izlenmektedir. Kabul gören masal kahramanı üzerinden kültürel miras unsurlarının aktarımı bu bağlamda kuvvetlendirici bir ilişkilendirme çalışması olarak görülmektedir.

Tablo 4. Küçük Hezarfen Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
1.Bölüm	44.Bölüm	55.Bölüm

Tablo 5. Küçük Hezarfen Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 44. Bölüm/ 55. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel, günlük dil kullanımına gidilmiştir.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Raziye Hala -İstanbul'da Galata kulenin dibi şamata çoluk çocuk herkes sokakta, bakalım bugün neler gelecek başıma... -Dur bakalım önce öp halanın elini. -Bir açılıyor tam açılıyor. -Bu masal burada biter ama dünyanın macerası hiç bitmez. -Siz siz olun, hep cesur olun. -Gel bakalım buraya... -Keçi değil tazı mübarek...Nasıl da terletti bizi -Hayırdır ne oluyor amcalar? -Şu bocubacak elimizden kaştı, saatlerdir onu kovalıyoruz. -Niye ki, sütünü mü sağacaksınız? -Onun paçasından tuttuğumuz gibi derisinin yüzeceğiz. -Önümüzden çekil de alıp gidelim keçiyi... -Paça, öpsene dedenin elini... -Aferin sana paça, aferin... -Selim evladım hadi sen de otur yerine... -Sağır Sultan sen misin yoksa, senden başka herkes duydu... -İncir her derde devaymış, annemler konuşurken duydum... -Kış işi ben yapmam... -Her seferinde paçayı nasıl kurtardığımı merak ediyorsanız... -Şimdi doğruca sınıfa... -Hadi size kolay gelsin... -Verdiğimiz sözü tutmalıyız ve sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz arkadaşlar. -Elmaları leblebi gibi yedi bitirdi -Tam ikinci vakti... -İçimiz rahat olabilir ama dışımız hiç rahat değil... -Yorgunluktan her yanıma ağrıyor... Aferin...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Flüt, davul, tef, yerel tınılar, zil</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Şalvar, yelek, cübbe, çarık, keten gömlek, kuşak, tülbent, sarık, patik, örgülü saç, kavuk, kep, fes</p> <p>Yaşantı unsurları: -Camiler, İstanbul'dan manzaralar, keçi, Galata Kulesi, Gülhane Parkı, dönemin tarihî binaları, martı, İstanbul'un eskizi, bakraç, sepet, baston, dokuma kilim, minder, fiçı, yanan şömine, keçi, kumaş mendil, el arabası, saman güvercinler, geyik, kelebek, incir ağacı, kuş yuvası, çuval, tepeli toygat kuşu, fil, -Taş ve ahşap evler, gölet, -Eski meslekler (marangoz, macuncu, esnaf) -Medrese eğitimi, -Dil çıkarma, güvercin yemleme, at binme, eşek binme, -Ağaçlar, doğal yaşam, -Ateş başında masal anlatımı, arkadaşlık, iyi aile ilişkileri</p> <p>Yemek unsurları: -Hurma, kestane, sebzeler, incir, böğürtlen, lahana, elma,</p>

İncelenen 3 bölümdeki olaylarda Türk kültürüne dair elde edilen bulgular:

1. Çizgi film, ses ve görsel unsurlar kategori başlıkları altında incelendiğinde, görsel unsurların ses unsurlarıyla harmanlanarak Türk kültürüne dair özellikleri yansıtan şekilde sunulduğu görülmüştür. Diyalogların günlük konuşma dilinde tasarlandığı, müzik aletlerinin Türk müziğini yansıtacak şekilde düzenlendiği tespit edilmiştir.
2. Hikâye/masal anlatıcılığı geleneği, yemek kültürü kapsamındaki yiyecekler ve dönemin yaşam biçimi unsurlarının ön planda sunulduğu görülmüştür.
3. 44. bölümde anne ve babanın işleri sebebiyle evden ayrılırken çocuklarını, akrabaları Raziye Hala'ya bırakmaları, Türk aile yapısındaki akrabalık ilişkilerinin aktarımı olarak yorumlanmıştır. Bakıcı yerine akrabalarına bırakılan çocuklar, ateşin etrafında oturarak halalarının sundukları hurma ve kestaneleri yerken hikâyeyi de dinlemektedirler. Ayrıca Hala eve geldiğinde, çocukların koşarak elini öptükleri izlenmektedir. Büyüklere saygının kültürel yansıması olarak bu gelenek izleyiciyle paylaşarak kültür aktarımı sağlanmaktadır.
4. İsminden de anlaşılacağı üzere, Türk bilgini Hezarfen Ahmet Çelebi'den esinlenerek tasarlanmıştır. Bilgin'in küçüklüğünün anlatıldığı Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul'daki yaşamlardan kesitler sunulmaktadır. Tarihî karakterle kültürel unsurlar ilişkilendirilerek aktarılmaktadır. Hezarfen'in arkadaşları ve ailesiyle arasındaki olay aracılığıyla İstanbul'un dönem manzaraları aktarılmaktadır. Görsellerde İstanbul ile özdeşleşmiş Galata Kulesi, Gülhane Parkı, camiler, tarihî binalar, martılar paylaşılmaktadır. Görsellerdeki camiler dönemin mimarisi hakkında bilgi edinilmesini sağlarken Türk kültürü kapsamındaki inanç sistemlerine dair ipuçları da barındırmaktadır.

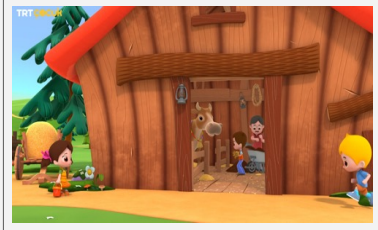
Tablo 6. Niloya Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

Minik Ayı Bölümü

Hikaye Bölümü

Rüya Peşinde Bölümü

Tablo 7. Niloya Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -Minik Ayı/ Hikaye/ Rüya Peşinde

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Günlük konuşma dili kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Ay aman dizlerim -Babaanne -Peki kızım -Aşureleri dağıtma zamanı, bekleyin komşular biz geliyoruz. -Annecim ellerine sağlık, çok güzel olmuş. -Sanki biri ham yapmış, yemiş kovanı. -Arılar ne kadar iyi kalpliler, ballarını herkesle paylaşıyorlar. -Teşekkür ederim arı kardeşler -Mete rüyalar gerçek değildir ki... -Kayısı çok lezzetliymiş aynı şeker gibi...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Çocukların koro hâlinde Niloya şarkısını söylediği bir müzik kullanılmıştır. -Masal ararken Niloya'nın söylediği şarkıda farklı enstrümanlar duyulmakla birlikte köy yaşamının tercih edildiğine dair ifadeler de yer verilmiştir.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Çocuk kıyafetlerinde günümüz modern çocuk giyimi yansıtılırken, büyükanne ve büyükbabanın kıyafetlerinde oyalı tülbent, şapka, yelek, el örgüsü yelek, gibi yerel kıyafetlerin kullanımına gidildiği görülmüştür. -Bıyık kullanılan imaj unsurlarından biri olarak saptanmıştır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Geniş aile bireyleri görülmektedir. (büyükanne ve büyükbaba) -Tabaklık, kepçe, geleneksel mutfak düzeni, oyalı perde, yuvarlak fırın, elek, dokuma kilim, çaydanlık, tencere, ahşap evler, ağaçlar, kovan, arılar, keçi, ayı, inek, mantar, kayısı ağacı, odunlar, yem, saman, el feneri, ahır, tırmık, el arabası, görülmektedir. -Köy yaşamı, ağaçtan fındık toplanması gibi yaşamsal unsurlar aktarılırken aşure pişirilmesi, masal/hikâye anlatıcılığı gibi geleneksel ritüeller izlenmektedir. - Geniş aileyle birlikte yenilen akşam yemeği, çekirdek aile kahvaltısı,</p> <p>Yemek unsurları: -aşure, kurutmalık biberler, ev turşusu, ev salçası, kuru sarımsak, bal, yumurta, ballı ekmek, çay, tereyağı, zeytin, peynir, ekmek, kayısı</p>

Niloya'nın incelenen 3 bölümünde Türk kültürüne dair elde edilen bulgular:

1. Ses ve görsel unsur kategori başlıklarında incelenen çizgi filmde, yaşantı unsurlarının görsel yansımalarından kültürel aktarımın tercih edildiği saptanmıştır. Babaannenin kıyafeti, mutfaktaki malzemeler ve yiyecekler köyde yaşayan ailenin hayatına dair bilgiler edinilmesini sağlamaktadır.
2. Yemek kültürü, örf ve âdetlerle yaşantı unsurlarının çizgi filmde kültürü yansıtan temel öğeler olduğu tespit edilmiştir.
3. Niloya, annesi ve babaannesi arasındaki diyaloglardan, temaların büyüklere saygı, iyi aile ve komşuluk ilişkileri olduğu anlaşılmaktadır.
4. Niloya, köy yaşamını tercih eden ailenin günlük yaşantısını, Niloya karakterini merkeze alarak izleyiciye sunan bir yapımdır. Bu yapımda köy yaşamına dair araç gereçler görsel göstergeler olarak iletilirken; âdet ve gelenekler de sözel ve eylemsel bağlamda canlandırılmıştır. Filmde geniş aile tipi yansıtılmaktadır. Ayrıca masal/hikâye anlatıcılığına göndermeler yapıldığı da nineyle torunu arasındaki konuşmalardan anlaşılmaktadır.

Tablo 8. Maysa ve Bulut Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
1.Bölüm	91. Bölüm	105. Bölüm

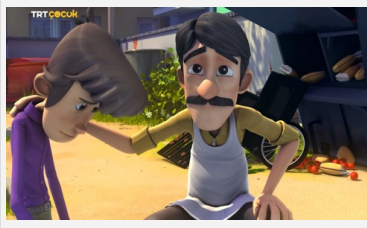
Tablo 9. Maysa ve Bulut Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 91. Bölüm/105. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel ağız kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Dede -Nene -Yılkı atlarının da biz Yörükler gibi özgürlüklerine düşkün olduğunu söylemişim. -Şıra incindi kızım kalbi kırıldı. Sadece bedeni değil ruhu da yaralandı. -Merhem sırtındaki yarayı iyileştirecek onun kırılan kalbini ise sen iyileştirebilirsin -Allahtan sürü hâlinde bizim bostana girmediler, her şeyi silip süpürürlerdi... -Afiyet olsun dedem -Sağ olasın Bulut oğlum Perçem, kızım su bakracını yükledin mi eşeğe? -Yükledim ana -Nenem bana gene örer -Vedalaşmak demek bir daha görüşme umudu olmamak demekmiş... -Uğurlu olsun! -Hepimize uğurlar ola! -Bu sene kış çetin geçeceğe benzer... -Soğğun da yeri var, sıcakın da yeri var... -Kabayel yani çok güçlü bir rüzgâr...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Bölümün sonunda çalan şarkıda yaşanan obanın özellikleri ve Maysa ile atı arasındaki ilişkisi özetlenmiştir.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Şalvar, tunik, yelek, elbise, cepken, çarık, çorap, sarık, tülbent, kuşak, etek, yelek, oyali tülbent, baş süsleri -Dağınık saçlar, beyaz uzun sakal imaj unsurları saptanmıştır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Dağlar, keçiler, deve sürüsü, güvercin, yılkı atı sürüsü, koyun sürüsü, kırlangıç sürüsü, çoban köpeği, kuzu, örme atkı, dokuma desenli kumaşlar, bulutlar, gökyüzü, çimenler, çadırlar, nehir, doğal yaşam, balta, at, horoz, eğer, at deseni dokunmuş çanta, tel süpürge, desenli dokuma eşyalar, kepçe, güğüm, ardıç katranı, cezve, kahve fincanı, cam bardakta çay, bakraç, örme bez bebek -Çobanlık mesleği -Göçebe yaşam ve Yörük yaşantısına dair unsurlar gözlemlenmiştir. -Dede odun kesmektedir. Atı iyileştirmek için bitkilerden hazırladığı doğal ilaçlar ve iyileştirme yöntemleri uygulamaktadır. -Sabah olduğunda horoz ötmektedir. -Ateş üzerinde cezvede Türk kahvesi ve çaydanlıkta çay pişirilmektedir. -At-insan ilişkisi işlenmektedir. -Hikâye anlatıcılığı geleneği ortaya konmaktadır.</p> <p>Yemek unsurları: -Orman meyveleri, defne yaprağı, Türk kahvesi, çay</p>

Maysa ve ailesinin sunulduğu çizgi filmin incelenen bölümlerinden elde edilen veriler:

1. Ses ve görsel unsur kategorinde incelenen Maysa ve Bulut çizgi filminde görsel unsurların çoğunlukta olmasıyla birlikte ses unsurlarıyla desteklendiği tespit edilmiştir. Yaşam biçimine dair ortaya konan unsur ve eylemler Yörük kültürüne dair bilgi edinilmesini sağlamaktadır.
2. Yaşantı unsurları ve yerel değişlerinin vurgulandığı izlenmiştir. Horozun ötmesiyle başlayan gün, konargöçer ve çadırdaki yaşam biçimi, dokuma eşyalar, doğal hayat ve içerisindeki faaliyetler, ön plana çıkan yaşantı unsurları olmuştur. Atın hastalanması ve iyileştirilmeye çalışılması, hayvanlarla konuşulması, Türklerle atın yüzyıllardır birlikteliğine gönderme olarak görülmüş; doğal hayatla iç içe bir yaşam sürdürülürken hayvanlara önem verildiğinin yorumlanmasını sağlamıştır. Maysa'nın dedesinin doğal bitkisel tıp yöntemleriyle atı iyileştirmesi, kültürümüzdeki büyüklere atfedilen bilgelik ile ilişkilendirilebilmektedir. Aynı zamanda ateş başında aile bireylerinin toplanarak hikâyeler anlatılıp dinlendiği, Türk kültürüne ait hikâye anlatıcılığının vurgulandığı da söylenebilmektedir.
3. Hayvan sevgisi, büyüklere hürmet, aile ilişkileri ön plana çıkan temalardır.
4. Anadolu topraklarındaki diğer yaşamların öğrenilmesinde kıymetli olduğu yorumlanan bu ilişkilendirmede Türklerin yaşam felsefeleri, hayvanlarla ilişkileri, yaşam biçim ve ortamları yansıtılarak kültürümüzdeki değerler paylaşılmaktadır. Olayların gelişiminde dede karakterinin son söz söyleyici veya karar verici olarak konumlandırıldığı izlenmektedir.

Tablo 10. Rafadan Tayfa İncelenen Bölümleri

1.Bölüm

63. Bölüm

127. Bölüm

Tablo 11. Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 63. Bölüm/ 127. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Günlük konuşma dili kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Nine -Kendi elcazalarımla işledim. -Unutmayın gün birlik olma günü. -Bayramın tadı da ancak öyle çıkar zaten. -Amca, hala -Adım atacak hâlim yok. -Bayramınızı şöyle en içten dileklerle bir kutlayayım. -Ne var, iyilik de yaramıyor canım. -Geleneklerimizi yok etmeye çalışan bazı kişiler Fatma Nine'yi ele geçirmiştir. -Birlik, beraberlik. -Daha nice bayramlar görün inşallah. -El öpenleriniz çok olsun. -İyi bayramlar Basri Amca. -Ya ya şa şa Fatma Nine çok yaşa. -Yahu kuduz mudur, uyuz mudur niye getirdin bu köpeği yine? -Ayağımızın altında dolaşmasın da... -Haydi arkadaş, akşam oldu atsana... -Şuncacık şey nasıl da canımı yaktı -Abi, Rüstem abi... -Mahvettin adamın ekmek teknesini -Zeytinyağlı yaprak sarma mı yapacağız? -Yine şanslısın ufaklık, tas kebabi yapmıştım. -Sen uykundan oldun ben de akşam yemeğini kaçırdım, baksana süzüldüm resmen -Öyle karışık yazmışsın ki harfler halay çekeyor -Nerde kaldınız arkadaş, sizi beklerken ağaç oldum ağaç... -Yazıya bak harflerin biri kalk gidelim diyor öbürü boş ver oturalım diyor -Tamam Akın, kusura bakma -Oyun havası da mı yükledin? -Sen bu işi biliyorsun Hayri, maşallah maşallah -Püfür püfür esiyor... -Size bir oyun havası açayım da kurtlarımızı dökelim... -Oh oh yandan, oturmaya mı geldik...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Hareketli rap müzik formatında bir tanıtım müziği kullanılmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Bıyık (yaşlı kahramanlarda) -Tülbent, çiçekli fistan (Fatma Nine) -Genel itibarıyla kıyafetlerin tasarımı 1980-1990'ları yansıtmaktadır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Oyalı mendil, bayram ziyareti, minibüs, İstanbul manzaraları, Galata Kulesi, İstanbul sokakları, camiler, siteler, yan yana apartmanlar -Çocuklar dışında görülen diğer yaşlı kahramanlar farklı alanlarda mahallede esnaf olarak faaliyet gösteren bireyler olarak yer almaktadır. -Köfte ekmek satıcısı, bakkal, bakkal dükkânı, tuhafiyeye dükkânı, -Oyun havası,</p> <p>Yemek unsurları: -Su böreği, akide şekeri, lokum, kâğıt helva, köfte ekmek, ayran, günlük ekmek,</p>

Rafadan Tayfa çizgi filminin incelenen bölümlerinde elde edilen bulgular:

1. Ses öğelerinin yoğunlukta olduğu bölümlerde, yaşantıya dair görsel unsurlar, ortaya konan gelenek ve göreneklerin desteklenmesine yardımcı olmuştur. Bayram ziyaretleri etrafındaki olaylarda sözel ifadelere, günün önemini özetler şekilde yer verilmiştir. Bayramlara dair kalıplaşmış deyişlerin yanı sıra ritüeller; komşu ziyaretleri, komşularla ilişkiler, ziyaretlerde yapılanlar, ikramlar izleyiciye aktarılmaktadır.
2. Bölümlerde ön plana çıkan unsur gelenek ve görenekler olmuştur. Bu unsuru destekleyen deyişler ve yemek ikramları olduğu izlenmektedir.
3. Altı çizilen temalar; geleneklerin yaşatılması, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri, büyüklere hürmet olarak sıralanabilmektedir.
4. 1980-1990'da, İstanbul'da arkadaş grubunun anlatıldığı çizgi filmde, Türk kültürüne dair değerlere vurgu yapıldığı görülmektedir. Küçük çocuk grubunun yaşantısıyla ilişkilendirilerek izleyiciye örnek yaşam biçimi sunulmaktadır. Çizgi filmi izleyen çocukların, *Rafadan Tayfa* üyelerindenmiş gibi hissederek arkadaşlık ve toplumsal yaşam değerleriyle ilişki kurulmasına ortam sağlanmaktadır. Kültürel unsurların rap müziği eşliğinde sunulması da günümüz izleyicisine ulaşmak için yapılmış diğer çalışma olarak nitelendirilebilmektedir.

Tablo 12. Aslan Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

1.Bölüm

116.Bölüm

157.Bölüm

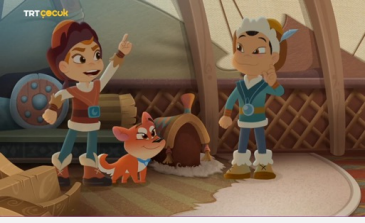

Tablo 13. Aslan Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm /116. Bölüm/ 157. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Günlük konuşma dili kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Aslanım tam zamanında geldin, hadi hemen yardım et bize -Başına güneş geçer... -Kolay gelsin dedeciğim -Teşekkür ederim aslan torunum, sor bakalım -Annemin sözünü dinleyip... -Bunu sen mi yaptın oğlum... -Eline sağlık Mehmet</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Hareketli modern bir tanıtıcı sözlü şarkı ve rap tınılarında ara müzikler kullanılmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Bıyık (yaşlı karakterler) -Diğer karakterlerin kıyafet ve fiziki unsurları günümüze uygundur.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Çanak anten, ipe asılan çamaşırlar ve eşyalar -Komşuluk ilişkileri, aile ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, mahalle yaşamı -Ayakkabı tamirciliği -Gözleme yapılışının gösterilerek anlatılması, hamur açılması, gözlemelerin saçta pişirilmesi,</p> <p>Yemek unsurları: -Mangal, köfte, ekmeğ arası köfte, domates, marul, beyaz peynir, zeytin, domates, dondurma, gözleme, maydanoz, buğday unu, krep,</p>

Aslan'ın seçilmiş 3 bölümünde elde edilen bulgular:

1. Görsel unsurların ses unsurlarıyla desteklendiği çizgi filmde; evlerin yapısı, insan ilişkileri, pişirilen yemekler, misafir ağırlama, yardımlaşma gibi faaliyetler yaşam biçiminin anlaşılması sağlayan temel unsurlar olmuştur.
2. Ön plana çıkan unsurlar aile ilişkileri, misafir ağırlama, komşuluk ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri ve yemek kültürüdür. Misafirlere köfte ekmek ve gözleme ikram edildiği görülmektedir. Apartman toplantısına katılanlar için yapılan alışveriş, yemek hazırlama ve ikram çalışmaları, komşuluk ve misafir ağırlama geleneklerine göndermeler yapmaktadır. Ayrıca sorunlara çözüm noktasında yaşlı bireylere danışılması da büyüklere hürmet unsurunun anlaşılmasını sağlamaktadır.
3. Altı çizilen temalar, toplumsal ilişkiler ve yemek kültürü olmuştur. 157. bölümde Türk kültürüyle özdeşleşmiş gözlemenin yapımı aktarılmıştır. Yemek kültürü bağlamında köfte ekmek ve gözlemenin ön plana çıkarılarak sunulduğu tespit edilmiştir.
4. Ailesiyle birlikte yaşayan Aslan'ın etrafındaki olayların izlendiği, çocukların kendileriyle özdeşleştirebileceği karakterlerle ilişkilendirilen çizgi filmde, kültürel unsurlar sunulmaktadır. Farklı karakterlerdeki çocukların birbirleri ve aileleriyle yaşadıklarında Türk kültürüne ait unsurlar, sahip olunması ve korunması gereken değerler olarak izleyiciyle buluşmaktadır. Devamlılıkta ortaya konan kültürel unsurlar, rap müzik eşliğinde izleyiciye sunulması ise geleneksel kültürün güncel yaşamla harmanlanması olarak yorumlanmıştır.

Tablo 14. Aybek Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
1.Bölüm	9. Bölüm	12. Bölüm

Tablo 15. Aybek Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1.Bölüm/ 9.Bölüm/ 12. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel ağız kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Kaycı Dede -Hem çadırımızı hem kalplerimizi sıcak tutan bir eşyanın hikâyesini anlatayım sizlere. -Bakın Hayat Ağacı motifi... Nenem söylemişti, bu motif uzun yaşamayı temsil edermiş. -Şu da kahramanlığı temsil eden koç boynuzu değil mi... -Bende söz çok, sizde uyku yok. -İyi ama o küpe motifi, evlenmek isteyen kızlar o motifi dokurlarmış. -Beylerimiz de burada olduğuna göre artık başlayabiliriz. -Hoş geldiniz Aybek -Hoş bulduk Kaycı Dede, affet geciktik yine -Boy boy büyümüş buraları yurt edinmişler... -Alkar ettiğini buldu -Ormanda düzen bozulur da obaya etkisi gelmez mi...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Kahramanlık uyandıran etnik Türk müziği unsurları kullanılmıştır. Enstrümantal ve ses öğeleri ile etnik müzik harmanlanmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Savaş kıyafetleri, bot, kıyafetlerde ay başta olmak üzere yerleştirilmiş simgeler, kilimlerdeki semboller, -Beyaz uzun sakal, örülmüş saçlar, boncuk takılarak bağlanmış saçlar</p> <p>Yaşantı unsurları: -Süngü, kurt yavrusu, savaş kıyafetleri, oba, çadır, dolunay, gökyüzü, ağaçlar, doğal hayat, desenli dokuma halılar, kilimler, kar, at arabası, dev canavar, mağara duvarındaki boğa çizimi, fil dişleri, koç boynuzu ve hayat ağacı motifi, halı dokuma tezgâhı, kazan, koyunlar, at sürüsü -Ateş başında toplanıp masal-hikâye anlatma geleneği görülmektedir. -Ay motifi(hilal)</p> <p>Yemek unsurları: -Kurutulmuş et</p>

Aybek çizgi filminin incelenmek üzere seçilmiş 3 bölümünde elde edilen bulgular:

1. Ses ve görsel unsurların harmanlanmasıyla oluşturulan çizgi filmde Türk kültürünün yaşayış ve deyiş geleneklerine dair birçok ibarenin sunulduğu görülmektedir.
2. Yaşantı biçiminin anlaşılmasını sağlayan ve günlük hayatta kullanılan deyişler ön plana çıkan unsurlar olarak tespit edilmiştir.
3. Kahramanlık, arkadaşlık ilişkileri ve kültürün sembolik yansımaları temaları bölümde vurgulanmıştır.
4. Eski Türklerin yaşamlarının anlatıldığı çizgi filmde, günlük yaşam unsurları izleyiciye ulaşan kültürel öğeler olarak görülmektedir. Görsel unsurlar eşyadan, kıyafetlere kadar birçok yerde kültür unsuru olma özelliğine sahiptir. Hikâye anlatıcılığı çevresinde kurulmuş olay örgülerinden 9. bölümde Türkmen halılarındaki desenlerin yaşanan dönemde taşıdığı anlamlar da açıklanmaktadır. Hayat ağacı, ay, yıldızlar, koç boynuzu, küpe motifi kültür bünyesinde kabul edilen alışkanlık ve âdetleri de barındırmaktadır. Ateş başında toplanıp hikâye dinleyen çocuklara beyaz, uzun sakallı yaşlı Kaycı Dede masal/hikâye anlatmaktadır. İzleyiciye, Kaycı Dede üzerinden büyüklere hürmet ve bilgelik rolünün sunulduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 16. Yusufname Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

1.Bölüm

4. Bölüm

13. Bölüm

Tablo 17. Yusufname Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 4.Bölüm/13. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Yerel ağız kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Kendini halk ozanı zannediyorsun. -Geldik Naci Abi. -Ben sizi yetiştirirken hep elinizdekini Allah rızası için paylaşmanızı ve cimrilik etmemenizi öğretmiştim. -O yüzden bu insanları ben öldükten sonra da boynu büyük bırakmayın. Bahçede çalışıp hak ettiklerini alıyorlar. -Gel zaman git zaman... -Anlaşılan malınız azalacak diye paylaşmaktan korktuğunuz için Allah size verdiği nimeti kesti. -Paylaşırsanız hem siz hem de başkalarını mutlu edersiniz. -Paylaşmanın bereketi... -Hoş geldin Zehra -Merhaba... -Sağ olun var olun -Osman Dede... -Osman Abi... -Hay yaşayın çocuklar...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Müzik kullanımında yerel tınılar kullanılmıştır. Saz, davul, kaşık, flüt, en baskın duyulan enstrümanlardır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Fes, şalvar, bez çanta, kuşak, cepken, yelek, sarık, fotr şapka gibi yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Bıyık, imaj unsurlarından biri olarak gözlenmiştir.</p> <p>Yaşantı unsurları: -Köpek, keçiler, duvara yazılan haritalar, ateş başında masal anlatma geleneği, savaş aletleri, gaz lambası, -Yer altı geçitleri ve hazineleri görülmektedir. -Köy yaşamı, doğal hayat -İyi-kötü savaşı -Hayvanlarla konuşma, bilmece geleneği, - Yusufname</p> <p>Yemek unsurları: Üzüm bağları</p>

Yusufname'nin incelenen 3 bölümünde saptanan kültürel unsurlar aşağıda sıralanmıştır:

1. Ses ve fiziksel unsurlar kapsamında değerlendirildiğinde çizgi filmde kültüre dair öğretiler ses unsurları üzerinden aktarılırken fiziksel unsurlar kapsamında bulunan kıyafet ve imaj tercihleriyle desteklenmiştir.
2. Kültürel öğretiler ve kıyafet, altı çizilen kültürel unsurlar olarak değerlendirilmiştir.
3. Aile ilişkileri, büyüklere hürmet ve inanç temelli öğretiler, temalar olarak vurgulanmaktadır.
4. Geleneksel masal/hikâye anlatıcılığının örneklerinin izlendiği çizgi filmde kıyafetlerden anlaşılacağı üzere eski bir dönem anlatılmaktadır. Kırsal bölgede geçen olaylarda İslamiyet inancının etkisiyle kabul edilmiş ve yaşanagelen öğretiler, deyişler şeklinde aktarılmaktadır. Yaşanan dönemin fiziki yapısı görülmekte olup imaj tercihini yansıtan kıyafetler kullanılmıştır. Eski Türk toplumlarında önemli hayvanlardan köpek, olaylar süresince kahramanlara eşlik etmektedir. Bu veriler; eski Türk yaşayış pratikleriyle inanç temelli öğretilerin ilişkilendirilerek sunulduğunun yorumlanmasını sağlamaktadır. Böylece günümüzde çizgi filmi izleyen çocukların veya yetişkinlerin, sahip olması gereken kültürel öğreti unsurları ve aile değerleri görünür kılınmaktadır. Danışılmak üzere gidilen Osman ve Naci Abi ise, büyüklere hürmet unsurunu hatırlatmakta ve bilgelik rolünün kabul edilmesinde mesajlar barındırmaktadır.

Tablo 18. Sagun Çizgi Filminin İncelenen Bölümleri

		
1.Bölüm	8. Bölüm	13. Bölüm

Tablo 19. Sagun Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -İ. Bölüm/ 8 Bölüm/ 13. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Günlük konuşma dili kullanılmıştır.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Hanımız... -Çağrı Han -Kaybeden yer göğü terk eder. -Dünyanın öbür ucuna da gitsen yine de bulurum seni -Ayaz Amca, hoş geldin -Hoş bulduk Terken Hatun... -Gağamor'un karşısına çıkmak istiyorsan gücünü toplamalısın. -Etmediğini bırakmadı... -Herkes evinde kös kös oturur...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Cesaret, savaş ve güç temalarının sözel ifadelerle işlendiği yerel tınların olduğu bir tanıtım şarkısı kullanılmıştır.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Uzun beyaz sakal, yöresel geniş şapkalar, erkeklerde uzun saç, kızlarda farklı saç örgüleri gözlenmektedir. -Kıyafetlerde ay ve yıldız başta olmak üzere sembollerin kullanımı tespit edilmiştir. -Vücutta farklı sembollerle oluşturulmuş dövme benzeri işaretler bulunmaktadır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -At arabası, kurt, savaş kıyafetleri, kılıç, beyaz at, siyah at, asa, baraj, dolunay, ağaçlar, cellatlar, köpek, ayı, tuzak, baykuş, dağlar, akbaba, gökyüzü, yıldızlar, takımyıldızlar, yemek kazanı, fiç -Yöresel kırsal mimari ev tipleri (saz çatılı kerpiç kulübeler), saray gibi yaşam unsurları izlenmektedir. -Odon ateşinde tencerede yemeğin pişirilmesi, ateş başında oturulup sohbet edilmesi, hikâye/ masal anlatıcılığı, doğal hayat, doğal hayatta yaşam gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir. -Savaşçı bir topluma dair yansımalar görülmekte ve bu durum kıyafet ve savaş sanatlarında da izlenmektedir. -İyi-kötü savaşı</p> <p>Yemek unsurları: -</p>

Çizgi filmin incelenmiş olan bölümlerinde tespit edilen kültür unsurları aşağıda özetlenmiştir:

1. Görsel unsurların ses unsurlarıyla desteklendiği saptanmıştır. Yaşayışa dair fikir edinilmesine olanak sağlayan imaj ve fiziksel yaşantı unsurlarına yer verilmiştir.
2. Yaşantı ve imaj unsurları ön plana çıkarılan çizgi filmde savaşçı Türk yaşayışı temsil edilmiştir.
3. Kahramanlık, arkadaşlık temaları, temel konular olarak vurgulanmaktadır.
4. Türklerin yaşayışından bir dönemin anlatıldığı çizgi filmde masal/hikâye anlatıcılığı geleneğinin örneği görülmektedir. Doğal yaşam süren kahramanlar teknolojiden uzak, ateş yakarak ısınmakta ve yiyeceklerini pişirmektedir. İnsanlara eşlik eden hayvanlar arasında yine Türk kültürüyle simgeleşmiş kurt, at, köpek olduğu izlenmektedir. Aynı şekilde ay-yıldız, dolunay gibi şekiller, kültürel unsurlar kapsamında yorumlanmaktadır. Kahramanlık ifadelerinin işlendiği tanıtım müziğiyle ortaya konulan olaylar bir bütünlük oluşturmakta, Türk kültür unsurları izleyiciye aktarılmaktadır. 'Ayaz Amca', incelenen diğer çizgi filmlerde olduğu gibi büyüklere hürmet ve bilgelik unsurlarının vurgulanmasına imkân sağlayan bir karakter olarak izleyiciye sunulmuştur.

Tablo 20. Babamın Gölgesi Çizgi Filminde İncelenen Bölümler

1.Bölüm

25. Bölüm

26. Bölüm

Tablo 21. Babamın Gölgesi 1915 Çizgi Filminin İncelenen Bölümlerinin Analizi -1. Bölüm/ 25. Bölüm/26. Bölüm

Ses Unsurları	Görsel Unsurlar
<p>Dilin kullanımı: -Dönemi yansıtan bir konuşma üslubu hâkimdir.</p> <p>Kullanılan ifadelerden bir kısmı: -Dede -Çare düşüneyim -İzini yitirmek -Refik Abi -Eline sağlık hanım... -Bu lezzetli kahvaltılara iyice alıştırdın beni... -Senin elinden kuru ekmeğe bile olsa yerim Zeynepçğim... -Baban lafın gelişi öyle söyledi yavrum... -“Ama bilmiyorlar ki Çanakkale öyle kolay kolay geçilmez” -İlahi Zeynep mektep çıkışında yine oynarsınız... -Selamünaleyküm... -Kolay gelsin bakalım...</p> <p>Kullanılan müzik unsurları: -Oryantalist bir müzik kullanıldığı dinlenmiştir.</p>	<p>Kıyafet kullanımı ve fiziksel görünüm: -Yelek, çiçekli fişan, tülbent, fes, uzun basma etek gibi yerel kıyafetler kullanılmaktadır. -Bıyık, sakal, saç örgüsü tespit edilen imaj unsurlarındandır.</p> <p>Yaşantı unsurları: -İstanbul'un farklı yerlerinden dönem manzaraları, sokaklar, camiler, Kız Kulesi, ahşap ve farklı mimarideki evler, Atatürk, hastane binasında ay-yıldız, lüks lamba, çini vazo, tabaklık, ahşap mobilyalar, el işlemesi perde, tel süpürge, bakraçlar, içlik, köpek, asker, taş sokaklar, dantelli perde, mum, el sallama, mektup, elek, gaz lambası, cepheden görüntüler, askerler -Dönemin mimarisini yansıtan örnekler kamu ve kişisel binalarda görülmektedir. Kişisel meskenlerde kerpiç evler kullanıldığı gözlenmektedir. -Bina içinde Arapça harflerle yazılmış yazılar duvarlarda görülmektedir. -Sabah olunca horoz ötmektedir. -Elektriğin olmadığı bir dönemdeki olayları işlediği için lamba ve mum ışığında oturmaktalar. -Aile ile yapılan kahvaltı, -Bilmece sorma geleneği, mani geleneği, Gölge Oyunu, Karagöz Hacivat, -Simitçi, gazete satıcısı, yoğurt satıcısı, -Evlerin kapılarında ay-yıldız motifi</p> <p>Yemek unsurları: -İnce belli bardakta çay, çorba, kızarmış yumurta, ev ekmeği, duvarda asılı kurutulmuş sarımsak ve mısırlar, domates salatası, sarma,</p>

Çanakkale tarihini ve savaşları anlatan çizgi film incelemesinde elde edilen bulgular:

1. Görsel unsurların yoğunlukla paylaşıldığı çizgi filmde yaşayışa ve geleneklere dair Türk kültür unsuruna çokça yer verildiği saptanmıştır.
2. Unsurlar; yaşantı, deyişler, kıyafet ve yemek kültürü şeklinde analiz edilmiştir. Horozun ötüşüyle başlanan günde kıyafetler, evdeki eşyalar, kahramanların imaj özellikleri, mum ve gaz lambası kullanılması, Osmanlıca tabelalar, bilmece

ve mâni geleneği, gölge oyunu, olayların geçtiği dönemdeki Türk kültürünün anlaşılmasını sağlayan bulgular içermektedir. İnce belli bardaktaki çayla Türk yemek kültürünün parçası içeceğin görünürlüğünü sağlamıştır. Tel süpürgeyle bahçe ve evin süpürülmesi, dantel oylar, geleneksel motifin varlığında bilgi edinilmesine hizmet eden kültürel unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

3. Kahramanlık, vatan sevgisi ve aile ilişkileri gibi temalar öne çıkan konuları oluşturmaktadır. Savaştaki olaylarda cephe ve sivil hayat izlenmektedir.
4. Tarihî dönemle ilişkilendirilen çizgi film Türk kültürünün aktarımına ilişkin unsurlar barındırmaktadır. Çanakkale ve savaşlar tarihinin arka planında yaşananları, aile bireyleri olarak tanıtılan kahramanlar üzerinden işleyen çizgi filmde, giriş kısmında Atatürk gösterilmektedir. Yaşayıştan fiziksel görünüşe, dönemin mimarisinden teknolojisine kadar pek çok kültürel yaşam unsuru bütünleştirilerek sunulmuştur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Kültürel devamlılık, kültürel miras unsurlarının korunması ve nesiller boyu aktarılması sayesinde sağlanabilmektedir. Kültürün sürdürülebilir hâle gelmesine hizmet eden farklı yöntemlerin uygulandığı günümüzde, çizgi filmlerden de yararlanılmaktadır (Eşitti, 2016). TRT Çocuk kanalında sınırlar dâhilindeki çizgi filmlerde kültürel unsurların incelendiği bu çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmektedir:

- Değişler, atasözleri, enstrümanlar ön plana çıkan ses unsurları olurken; kıyafetler, imajlar, yaşam alan-biçimleri ve eylemler görsel kültür unsurları olarak belirlenmiştir. 10 çizgi filmde; ses ve görsel unsurlar aynı oranda ve sıklıkta yer almamaktadır. Bununla birlikte olay örgüsünde yer alan görseller ve ses unsurlarının birbiriyle uyumlu ve bütünlük içerisinde sunulduğu saptanmıştır.
- Masal kahramanları (Keloğlan, dev canavar), tarihî karakterler (Hezarfen Ahmet Çelebi), yerel kıyafetler (yelek, çiçekli fistan, tülbent, fes, uzun basma etek, kuşak, şalvar, içlik, çarık, cübbe, etek, tunik) kırsal hayattan eşyalar (minder, dokuma kilimler, yer sofrası, su kuyusu, gaz lambası, bakraç, sepet, baston, elek, güğüm, çadır, oylar, danteller, oyali mendiller) yaşam ortamları ve biçimleri (köy evi, apartman, site, çadır, doğa, göçebe yaşam, savaşçı toplum, kırsal yaşam, mahalle yaşamı), tedavi yöntemleri (bitkilerden yapılmış merhemler), hayvanlarla ilişkiler (at, köpek, kurt, keçi, koyun, kuş, deve), kültürel motifler (ay, yıldız, hayat ağacı, küpe, koç boynuzu, at), yemek unsurları (ekmek arası köfte, su böreği, ince belli bardakta çay, akide şekeri, lokum, fasulye, sarma, dolma, şehriye pilavı, köfte, kızartma, bazlama, karpuz, sucuk, hurma, kestane, aşure, kurutmalık biber, ev turşusu, ev salçası, kurutulmuş sarımsak ve mısır, incir, aşure, kâğıt helva), gelenek ve ritüeller (bayram ziyaretleri, bayramlaşma, aşure dağıtımı, el öpme, misafir ağırlama ve ikram, ateş başında hikâye/masal anlatıcılığı), dil unsurları (bilmece

sorma, atasözleri ve deyimler, deyişler, konuşma kalıpları), vurgulanan kültür unsurları olarak saptanmıştır.

- ▶ Çizgi filmlerde aile, arkadaşlık, komşuluk ilişkileri, büyüklere hürmet, kahramanlık, vatan sevgisi, işlenen temalar olmuştur.
- ▶ Çizgi filmlerde; Hezarfen Ahmet Çelebi gibi bir bilim adamı, Keloğlan gibi halk kahramanı, Atatürk gibi Türk toplumu için önemli devlet adamı ve askerine, çeşitli şekillerde ilişki kurularak yer verilmiştir. *Maysa* ve *Bulut* çizgi filminde Yörüklerin yaşam biçiminin kültürel unsurlarının izleyiciye aktarıldığı izlenirken; *Babamın Gölgesi* 1915'te Çanakkale Savaşları'nın dönem özellikleri çerçevesinde olayların kurgulandığı gözlenmektedir. *Rafadan Tayfa* çizgi filminde ise 1980-1990 arasında İstanbul dönem özelliklerinin aktarıldığı tespit edilmiştir. *Niloya*'da kırsal yaşam biçimine dair bilgi edinilmiş; *Aybek ve Sagun* da ise eski Türklerin yaşam biçimlerinin yansımalarının sunulduğu saptanmıştır.
- ▶ Masal/hikâye anlatıcılığı, çizgi filmlerde sıklıkla paylaşılan gelenek unsuru olarak tespit edilmiştir. Ateş başında oturan kahramanlar genellikle "dede" olarak nitelendirildikleri deneyimli bilge liderlerin anlattıklarını dinlemektedirler. Türk kültür unsurlarından masal/hikâye anlatıcısının yaşlı ve ak sakallı oluşu, çözümsüzlüklerde danışılan bireylerle örtüşen fiziksel unsurlar olarak gözlemlenmiştir.

Elde edilen bu sonuçlardan hareketle TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerin Türk kültürünün nesiller boyu aktarılması açısından önemli katkıları olduğu yorumlanmaktadır. İncelenen filmlerde, sese ve görsel unsurlara yer verme durumu ve bunların kültürle ilişkilendirilişi hususunda farklı yöntemlerin uygulandığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada 10 kategori olarak değerlendirilen 10 çizgi filmin üçer bölümü incelenmiştir. Dolayısıyla elde edilen sonuçların seçilmiş örneklem kapsamında geçerliliği olduğunun hatırlatılmasında fayda görülmektedir. Bununla beraber sonraki çalışmalarda literatüre katkı sağlayacağı düşünülen konular aşağıda sıralanmaktadır:

- ▶ Daha geniş örneklem ve süre bazında kültür unsurlarının sınındığı çalışmalar,
- ▶ Türk çizgi filmlerinin Disney ve Miyazaki animasyonlarıyla kültürel unsurlar çerçevesinde karşılaştırılması,
- ▶ Kuruluşundan itibaren TRT Çocuk kanalında üretilen çizgi filmlerin kültür yansımalarının değişim serüveni,
- ▶ Tüm tematik çizgi film kanallarının bünyesinde üretilen çizgi filmlerin, kapsadıkları kültür unsurları bağlamında değerlendirmesi.

Bu araştırmanın literatüre ve Türk kültür hazinesinin aktarılmasına katkı sağlama-sı temenni edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alicenap Taş, Ç. (2015). Kültürel mirasın çizgi film senaryolarının kullanılması. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 37, 11-26.
- Aslan, E. (2021). Animasyon (çizgi film) tarihine kültür aktarımı açısından bir bakış. *Folklor-Edebiyat Dergisi*, 4, 1059-1074.
- Aslan, O., & Yılar, Ö. (2019). Halk bilimi unsurlarının gelecek kuşaklara aktarımında çizgi filmlerin rolü: Rafadan Tayfa örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 646-669.
- Ay, A. (2022). Mutant Ninja Kaplumbağalar'ın göstergebilimsel analizi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2, 285 - 310.
- Bauman, Z. (1998). *Sosyolojik düşünmek*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Campbell, J. (2010). *Kahramanın sonsuz yolculuğu*. İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- Durdu Zor, S. (2017). Yörük çizgi filmi Maysa ve Bulut'un giysi özelliklerinin incelenmesi. *Ulakbilge*, 18, 1987-2000.
- Dursun, Z., & Yurt, S. (2017). Popüler kültür karşısında yerelliğin sunumu. *EKEV Akademi Dergisi*, 29, 117-129.
- Ekici, M. (2004). *Halk bilgisi derleme ve inceleme yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Erdem, G. (2020). Maysa ve Bulut örneğinde yemek kültürü inşası. *The Journal of Euroasian Language Education and Researches*, 4(1), 82-99.
- İşler, E. K. (2013). Kültürel ekme kuramı bağlamında Türkiye üretimi çizgi filmler ve çocuk bilincinin inşası. *Communication and Diplomacy*, 2, 65-80.
- Eşitti, Ş. (2016). Çizgi filmlerde küresel ve yerel kültürün inşası: Cailou ve Pepee örneği. *Karadeniz*, (32), 125-144.
- Kamacioğlu, B. (2017). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Hayao Miyazaki çizgi filmler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1-18.
- Karaduman, E., & Gökgez, G. (2017). TRT yerli çocuk programlarında çocukluğun inşası: Eğitim, toplumsallaşma. *Politik Özne Biçimleri*, 2(4), 376-397.
- Karakuş, N. (2016). Maysa ve Bulut isimli animasyon çizgi filmin kültürel öğeler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(13), 134-149.
- Kıran, A., & Kıran, Z. (2003). *Yazınsal Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Mengü, G. (2002). Dil, kültür ve düşünce ilişkisine antropolojik bir bakış. *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 14, 67-80.
- Oğuz, M. Ö. (2002). *Küreselleşme ve uygulamalı halk bilimi*. Ankara: Akçağ.
- Özdal, A. (2023). Kültürel unsurların elektronik ortamda aktarımına bir örnek olarak Aybek çizgi filmi. *Sosyal Bilimler Dergisi Sobider* (64): 223-236.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Pekşen Akça, R., & Baran, G. (2018). Çizgi filmlerin Türk kültürüne ait özellikler açısından incelenmesi: Pepee örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 215-224.

- Propp, V. (2001). Masalın biçimbilimi. İstanbul: Kuram Yayınları.
- Propp, V. (2018). Masalın biçimbilimi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Selanik Ay, T., & Korkmaz, Ç. (2017). Sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve kültürel öğeler bağlamında "Küçük Hezarfen" çizgi filmi. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 8(2), 49-62.
- Tarhan, Ö. (2015). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının politik okuryazarlığa ilişkin görüşleri. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi 9, 649-669.
- Tozduman Yaralı, K., & Avcı, N. (2017). Bir çizgi filmin popüler kültür açısından incelenmesi: Rafadan Tayfa. e-GİFDER, 5(1), 449-470.
- TRT Çocuk (2024). Retrieved from <https://www.trtcocuk.net.tr/>
- Türkmen, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. CÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 36(2), 139-158.
- Uçan, B. (2018).Türk çizgi filmlerinde kültürel kodlamalar. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(55), 1134-1144.
- UNESCO.(1982). Mexico city declaration on cultural policies. Retrieved from https://culturalrights.net/descargas/drets_culturals401.pdf.
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (2023). UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri. Retrieved from <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-K%C3%BCl%C3%BCrel-Miras-Listeleri>.
- Üzer, M., & Çetin, Ş. (2018). Küçük Hezarfen çizgi filminde yer alan millî kültür unsurlarının incelenmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 3, 2049-2079 .
- Yılmaz, İ. (2017). TRT Çocuk-çocukla çocuklaşmak. TRTakaDeMi, 2(4), 584-597.

Yazar katkı düzeyi/Author contributions:

Makale Tasarımı: H. Taşkın, T. Boran. Literatür Taraması: H. Taşkın, T. Boran. Veri Toplama ve Analiz: H. Taşkın, T. Boran. Sonuç: H. Taşkın, T. Boran. Son Okuma, Kontrol ve Sorumluluk: H. Taşkın, T. Boran.

Design of article: H. Taşkın, T. Boran. Literature review: H. Taşkın, T. Boran. Data acquisition and analysis: H. Taşkın, T. Boran. Conclusion: H. Taşkın, T. Boran. Final reading, checking and approval: H. Taşkın, T. Boran.

Hakem değerlendirmesi/Peer review:

Dış bağımsız/Externally peer reviewed

Çıkar çatışması/Conflict of interest:

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir/The authors have no conflict of interest to declare

Finansal destek/Grant support:

Yazarlar bu makalede finansal destek almadığını beyan etmiştir/The authors declared that this article has received no financial support.